

Timo Hakala
Urologi, kirurgi

Eturauhassyöpä ja 15 minuuttia

Verikoe kerran vuodessa ja 15 minuuttia vastaanotolla eivät ole suuri vaiva, mutta ne riittävät poissulkemaan melko luotettavasti eturauhassyövän. Jos olet 50–70 vuotias mies, tee tästä vuosittainen rutiinitarkastus. Se on halpa ”henkivakuutus.”

Eturauhassyöpä on Suomen yleisin syöpätyyppi ja uusia eturauhassyöpäpotilaita arvioidaan löytyvän tänäkin vuonna yli 4200. Taudin hoitoennuste on kuitenkin hyvä, mikäli syöpä vain löydetään riittävän ajoissa. Koska eturauhassyöpä ei juurikaan aiheuta oireita, 50–70 vuotiaan miehen olisi ensiarvoisen tärkeää käydä kerran vuodessa lääkärissä eturauhasen sormitunnustelussa (tuseeraus) ja verikokeessa (PSA). Ne ovat keinoja, joilla syövän mahdollisuus voidaan sulkea pois melko luotettavasti.

Kasvu yleensä hyvänlaatuista

Eturauhanen eli prostata sijaitsee virtsarakon etupuolella ja virtsaputki kulkee sen läpi. Eturauhanen kasvaa ensimmäiset 20 vuotta ja sitten se lepää seuraavat 20 vuotta. Miehen tultua 40 vuoden ikään, eturauhanen alkaa taas kasvaa –ilmeisesti perimän määräämännätoisilla voimakkaammin kuin toisilla. Tästä hyvänlaatuisesta liikakasvusta (prostata hyperplasia) johtuvat yleensä tyypilliset virtsavaivat, joita ovat muun muassa yövirtsaaminen,

suihkun heikkeneminen ja jälkitiputtelu.

Toinen kiusallinen eturauhasvaiva on sen tulehtuminen eli prostatiitti. Se on yleisin syy urologilla käyntiin. Vaikka eturauhastulehduksia tutkitaan paljon, niin edelleenkin eturauhastulehduksen syytä ei tiedetä. Syöpää se ei kuitenkaan aiheuta eikä se tartu, mutta kiusallinen se on niillä, jotka siitä kärsivät.

Siemennesteen valmistuslaitos

Eturauhanen tuottaa 80 prosenttia siemennesteestä. Tämä onkin eturauhasen tärkein tehtävä, sillä emättimen limakalvo on liian hapan siittiöille, joten eturauhaseritettä tarvitaan laimentamaan siittiöiden kulkureittiä kohti munasolua ja hedelmöitymistä.

Voidaankin sanoa, että kun lapset on tehty, niin eturauhasesta ei ole kuin haittaa: siihen saattaa tulla

tulehduksia ja kasvaessaan se aiheuttaa virtsaamisvaivoja. Mikä pahinta, miehen ikääntyessä eturauhasen soluissa tapahtuu pahanlaatuisia muutoksia.

Ruumiinavauksissa on todettu, että yli 50-vuotiaista miehistä kolmasosalla on löydettävissä syöpäpesäke eturauhasesta ja on arvioitu, että 80-vuotiaista miehistä jopa 70 prosentilla voisi olla oireettomia eturauhasen syöpäpesäkkeitä.

Ikä vaikuttaa syövän laatuun

Nyrkkisääntönä voi sanoa, että mitä iäkkäämpänä eturauhassyövän saa, sitä vaarattomampi se on, ja päinvastoin, eli mitä nuorempi eturauhassyöpäpotilas, sitä ärhäkkäämpi syöpätauti. Yli 80-vuotiailla ei eturauhassyöpää kannata aktiivisesti hakea, sillä tiedetään, että siinä iässä eturauhassyöpä on yleensä vaaratonta tyyppiä. Tuolloin tauti lähettää harvoin etäpesäkkeitä ja useinmiten mies vie syöpätaudin mukanaan hautaan eikä tauti miestä.

Tärkein eturauhassyövän seurantaryhmä ovat 50–70 vuotiaat miehet. Eturauhassyöpä voi olla aggressiivisesti eli ärhäkkäästi etenevä tauti, joka lähettää jo taudin alkuvaiheessa etäpesäkkeitä ja johtaa lyhyessä ajassa kuolemaan. Tällaiset korkean riskin eturauhassyöpäpotilaat olisi löydettävä mahdollisimman varhain, sillä käytössämme on varsin tehokkaita hoitokeinoja parantaa pysyvästi eturauhassyövää. Hoito pitää vain päästä aloittamaan tarpeeksi ajoissa. Alle 50-vuotiailla eturauhassyöpä on hyvin harvinainen.

Näin tutkitaan ja todetaan

PSA eli prostataspefinen antigeeni on eturauhassolujen tuottamaa valkuaisainetta, jonka pitoisuus nousee veressä eturauhasen liikakasvun, eturauhastulehduksen ja eturauhassyövän takia. Normaali PSA arvo vaihtelee iän mukaan.

Mikäli eturauhasen sormitunnustelussa tuntuu kyhmy, PSA-veriarvo on koholla tai arvo nousee seurannassa, potilaalle tehdään peräsuolen kautta eturauhasen ultraäänitutkimus. Urologi ottaa etu-

rauhasesta ultraääniohjatusti neulanäytteet ja lähettää ne patologille arvoitavaksi.

Täytyy muistaa, että kohonnut PSA-veriarvo ei automaattisesti merkitse eturauhassyöpää, vaan yleisimmät syyt PSA-arvon kohonemiseen ovat eturauhasen hyvänlaatuisen liikakasvu ja eturauhastulehdus.

Monta hoitoa valittavana

Eturauhassyövän hoitolinjat valitaan aina yksilöllisesti ja räätälöidään kunkin potilaan ja syöpätyypin mukaan. Päätös hoidosta tehdään aina potilaan ja lääkärin yhteistyönä, keskustellen ja sopien.

Hoidot joista voidaan valita, ovat nämä:

1. **Leikkaushoito**, jolloin eturauhanen poistetaan kokonaan.
2. **Sädehoito**, jolloin eturauhasta sädetetään lyhyen aikaa joka arkipäivä noin seitsemän viikon ajan.
3. **Hormonihoito**, jolloin mieshormoni eli testosteroni poistetaan elimistöstä pysyvästi.
4. **Edellisten yhdistelmä.**
5. **Seuranta.**

Alle 70-vuotiaan miehen eturauhassyövän ensisijaisena hoitovaihtoehtona harkitaan aina leikkausta, jolloin on mahdollista poistaa syöpä kokonaan elimistöstä.

Yli 70-vuotiaalle suositellaan yleensä sädehoitoa, jolloin syöpäsolut tapetaan kokonaan. Sädehoitoon yhdistetään aluksi myös hormonihoito.

Jos tauti on hitaasti etenevä matalan riskin eturauhassyöpä, josta yleensä iäkkäämmillä miehillä on kyse, voi pelkkä seuranta olla paras ratkaisu. Jos syöpä aktivoituu seurannan aikana, hoito aloitetaan sitten.

Eturauhassyöpä on oireettomana petollinen tauti. Siksi yksi vastaanottokäynti eturauhasen sormitunnusteluineen ja samalla käynnillä laboratoriossa otettava PSA-verikoe pitäisi tehdä kaikille 50–70 vuotiaalle miehille kerran vuodessa. Tällöin eturauhassyöpä ei pääse yllättämään eikä tutkimus kestä kuin 15 minuuttia.



Ajoissa todettuun eturauhassyöpään on tehokkaita hoitomuotoja sanoo Timo Hakala.